

Simon kunta
Tekninen osasto
Ratatie 6
95200 Simo

LAUSUNTO

12.11.2015

Dnro 985/2015

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto Leipiön tuulivoimapuiston osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Viite: Kuulutus kaavan vireilletulosta 15.10.2015

SIMON LEIPIÖN TUULIVOIMAPUISTON LAAJENNUS

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Tuuliwatti Oy suunnittelee tuulivoimantuotantoalueen laajennusta Simon Leipiössä. Jos laajennushanke toteutuu, Leipiön alue muuttuu yhteensä 42-47 voimalan energiantuotantoalueeksi. Alueella on tällä hetkellä toiminnassa 4 voimalaa ja 13 uudelle on osayleiskaavalla osoitettu rakennuspaikat. YVA-menettelyssä arvioidaan 25-30 lisävoimalan rakentamisen vaikutukset.

Hanke sijoittuu Isosydänmaan paliskuntaan, jossa on kyseisen tuulivoimahankkeen lisäksi tuulivoimaloita jo tuotannossa, sekä useita muitakin tuulivoimahankkeita vireille. Valtaosa hankkeista sijoittuu Simoon, merenrannan läheisyyteen. Toteutuessaan nämä alueet nauhoittavat jo lähes yhtäjaksoisesti koko matkan Olhavasta Karsikonniemeen. Oleellisinta tuulivoimapuiston laajennuksen vaikutusten arvioinnissa onkin huomioida yhteisvaikutukset Isosydänmaan poronhoidon kannalta.

Erikokoisia ja vaikutuksiltaan erilaisia tuulivoimahankkeita on poronhoitoalueella useita vireillä. Toiminnassa olevia tuulivoima-alueita sen sijaan ei vielä tällä hetkellä ole kovinkaan montaa, etenkin keskeisillä porolaidunalueilla, eikä niiden pitkäaikaisvaikutuksia poronhoidon kannalta tunneta vielä riittävän hyvin. Tuulivoiman vaikutukset poroihin on syytä arvioida aina paliskunta- ja hankekohtaisesti. Vaikutusten seurannan järjestäminen ja tämän varmistaminen on todellisten vaikutusten ymmärtämisen ja korvaamisen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Poronhoidon huomioiminen kaavoituksessa ja maankäyttöhankkeissa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto koko poronhoitoalueella. Eri-tyisesti pienemmissä kylissä se on tärkeä työllistäjä ja kylien elinvoimaisuuden ylläpitäjä. Se on vanhin Pohjois-Suomessa edelleen harjoitettavista elinkeinoista. Eritoten muun maankäytön paineiden

vuoksi poronhoidon on täytynyt sopeutua ja muuttaa toimintatapojaan vuosien saatossa. Poronhoito – sen toiminta- ja kehittämismahdollisuudet – tukeutuu kuitenkin edelleen vahvasti luonnonlaitumiin ja vapaaseen laidunoikeuteen.

Poronhoitolaissa (PHL 848/1990, 3 §) säädetty poronhoidolle vapaa laidunnusoikeus on maan omistustai hallintaoikeudesta riippumaton. Tämä on poronhoidon kannattavuuden perusedellytys. Vapaa laidunnusoikeus on ikaikainen nautintaoikeus, joka on tarkoitettu ja tunnustettu pysyväksi oikeudeksi. Se tarkoittaa porolle oikeutta ottaa ravintonsa vapaasti luonnosta, poikkeukset tähän on lueteltu laissa. Lain 53 § velvoittaa viranomaisen neuvottelemaan asianosaisen paliskunnan kanssa valtion maita koskevien hankkeiden yhteydessä, mikäli ne vaikuttavat olennaisesti poronhoidon harjoittamiseen. Vapaa laidunnusoikeutta ei voi myydä tai vuokrata pois paliskunnalta ja alueidenkäytön suunnittelussa olisikin arvioitava rajoittaako maankäyttöhanke tätä laidunnusoikeutta suoraan ja epäsuorasti miten paljon, ja miten pitkäksi aikaa. Nämä laidunalueisiin tai niiden käytettävyyteen kohdistuvat rajoitukset ja menetykset olisi korvattava paliskunnalle, jotta kokonaisuudessa poronhoidon harjoittamisen edellytykset alueella voidaan turvata.

Myös valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) osana maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 132/1999) mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää turvaavat poronhoidon alueidenkäyttöllisiä edellytyksiä. Valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla varmistetaan valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioiminen kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa. Alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumisen edistämisestä (MRL 24.2 §). Velvoite koskee oikeudellisesti kaikkea kaavoitusta.

Kaikessa kaavoituksessa on lähtökohtana erilaisten alueidenkäytön intressien ja tarpeiden yhteensovittaminen. Yhteensovittaminen edellyttää, että kaavan vaikutukset selvitetään riittävässä määrin. Kaavoitusprosessit toimivat alueidenkäytön suunnittelun vuorovaikutteisuuden välineenä. Poronhoitoalueella vuorovaikutteisuutta on käytännössä toteutettu erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla.

Kaava-aluetta koskee myös Länsi-Lapin maakuntakaava. Siinä on pyritty toteuttamaan poronhoitolakia ja VAT:ta suunnittelumääräyksellä, joka edellyttää poronhoidon alueidenkäyttöllisten toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista, sekä poronhoitoon olennaisesti vaikuttavan alueiden käytön suunnittelussa poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioimista. Valtion maiden osalta edellytetään neuvottelu- ja asianomaisen paliskunnan kanssa.

Neuvottelut on poronhoitoalueella nähty hyvänä keinona jouhevan suunnittelun ja molemminpuolisen tiedonvälityksen kannalta. Neuvotteluissa myös kuullaan asianomaisen paliskunnan näkemys ja keskustellaan sellaisessa suunnittelun vaiheessa, että asioihin on vielä mahdollista vaikuttaa.

Kaavan vaikutukset poronhoitoon

Porotalousvaikutusten arvioinnissa tulee käsitellä niin rakentamisen kuin toiminnan aikaisiakin vaikutuksia poroelinkeinoon. Alueen nykyinen käyttö nousee keskeiseen osaan, kun vaikutuksia arvioidaan. Myös toiminnan jälkeistä aikaa, esimerkiksi laidunmenetysten pysyvyyttä, tulee tarkastella poroelinkeinoon näkökulmasta. Lisäksi tulee etsiä konkreettisia ratkaisuja haitallisten vaikutusten lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä paliskunnan kanssa. Nykytilaselvityksen, vaikutusten arvioinnin, sekä seurannan saa parhaiten järjestettyä porojen GPS-pantaseurantojen, sekä karttatarkastelujen ja paliskunnan edustajien kanssa käytyjen keskustelujen ja neuvottelujen avulla. Tässä tapauksessa porotalousvaikutukset arvioidaan YVA-menettelyn yhteydessä.

Alueen nykyinen käyttö porotalouden kannalta on keskeisessä roolissa, kun vaikutuksia arvioidaan. Kyseisen hankkeen kohdalla korostuu kuitenkin se, että alueen läheisyydessä on jo monenlaista ihmistoiminnasta aiheutuvaa häiriötä ml. tuulivoiman tuotantoa. Hanketta ei siten voi tarkastella irrallisena näistä, vaan nimenomaan yhteisvaikutuksia Isosydänmaan paliskunnan poronhoidon ja laidunalan menetysten kannalta on syytä arvioida.

Hankkeesta aiheutuu suorja ja epäsuoria laidunten menetyksiä. Näyttäisi siltä, että erilaisen häiriövaikutuksen vuoksi porojen laidunkierro keväisin rannikolle ja saarten jäkälälaitumille on loppunut. Tähän on vaikuttanut osaltaan myös rautatien varteen rakennettu aita ja rannikolle vaeltavien porojen junaturmat. Rannikkoporoja on karsiutunut isoja määriä. On vaara että kaikesta häiriövaikutuksesta johtuen rannikon laidunalueet menettävät merkityksensä kokonaan. Tällöin epäsuora laidunalan menetys kasvaa merkittävästi ja laidunpaine muualla paliskunnassa vastaavasti kasvaa. Jopa leikkaukset paliskunnan suurimpaan sallittuun porolukuun voivat jatkossa tulla kyseeseen.

Koska paliskunnan talvilaitumet ovat muun maankäytön vuoksi käytännössä jo muutenkin vähäiset, on kesälaidunalueiden merkitys elinkeinon kokonaistaloudellisen kannattavuuden kannalta erityisesti korostunut. Vaikutusten merkittävyys on suhteutettava myös tähän. Hankealue ja sen lähialueet ovat tärkeitä juuri kesäalueina, vieressä oleva turvetuotantosuo (Torosuo) on ollut viime vuosina hyvä paikka kerätä kesätokka vasanmerkitykseen. Häiriö alueella saattaa muuttaa tätä käytäntöä, ainakin joiksikin vuosiksi. Porot ovat tutkitusti herkimmillään ihmistoiminnan aiheuttamalle häiriölle juuri vasomisaikana, sitä ennen ja sen jälkeen. On myös viitteitä siitä, että häiriön vuoksi porot siirtyvät yhä enemmän rauhattomaksi muodostuneelta alueelta pois, jokivarren pelloille ja ihmisten pihoihin. Porojen hajaantumisen ei-toivotuille alueille aiheuttaa tarpeettomia ristiriitoja poronhoitajien ja muiden alueiden käyttäjien kesken. Edelleen tästä aiheutuu lisätöitä ja muita kustannuksia paliskunnalle. Nämä olisi huomioitava arviota tehtäessä.

Nykytilaselvitys, vaikutusten arviointi, sekä seuranta on hyvin mahdollista porojen GPS-pantaseurannan avulla. Pantaseurannat on alueen poroilla aloitettu ensimmäisten tuulivoimahankkeiden suunnittelun yhteydessä 2012. Seurantatietojen koostaminen karttatarkasteluiksi yhdistettynä paliskunnan edustajien kanssa käytyihin keskusteluihin ja neuvotteluihin takaa laadukkaan arvioinnin.

Ensimmäinen poropienryhmätapaaminen paliskunnan kanssa järjestettiin 22.9.2015. Tapaamisessa tarkasteltiin GPS-seurantatietoihin perustuen tuulivoiman mahdollisia vaikutuksia Isosydänmaan poronhoidon kannalta. Asiallisten neuvotteluiden tarkoitus on tiedon vaihtamisen varmistaminen eri toimijoiden ja viranomaisten kesken. Neuvotteluissa tulisi olla myös aidosti mahdollista keskustella hankkeen toteutuksesta sekä tähän liittyvistä haittojen lieventämis- ja korvaustoiminpiteistä.

Yhteisvaikutusten arvioinnin keskeisyys korostuu Leipiön laajennushankkeen kohdalla. Hankkeiden vaikutusten GPS-seuranta on aloitettu, mutta aiheutuvien haittojen korvaamisesta ei ole sovittu paliskunnan kanssa.

Tuulivoiman rakentamisesta ja toiminnasta aiheutuvat haitat ja menetykset tulee korvata.

Poronhoitolain mukainen neuvottelu on hyvä järjestää sellaisena ajankohtana, että suunniteluun on vielä mahdollista vaikuttaa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

sh/ao